

UDK:372.8

Kamola NISHONOVA,
Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi
E-mail: kamolanishonova61@gmail.com

Pedagogika fanlari nomzodi, professor N.Alimov taqrizi asosida

BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA IJTIMOIIY TASHABBUSKORLIKNI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim haqida tushuncha, ta'lim turlari haqida tushuncha, ta'limni tarbiya turlari bilan integratsiya qilinishi, loyiha, loyihalash, loyihalash usuli va vositalari, loyiha texnologiyasi va uning ta'lim jarayonida qo'llanilishi, ijtimoiy tashabbuskorlik va uning pedagogik psixologik jihatlarini, pedagoglar tomonidan qanday qilib darslarda loyiha ta'limidan foydalanish kerakligi, kompleks fikrlash va uning ta'lim jarayaniga ta'siri, analitik fikrlash va uning talabaga ta'siri, tanqidiy fikrlash qobiliyati, motivatsiya oshishi, ijodkorlikni rivojlantirish, loyiha ta'limi orqali talabalarni o'qitish, talabalarni ta'limga nisbatan qiziqishini uyg'otish, berilgan topshiriqlarga noodatiy va yangi yechimlar topishga intilishlari, ta'lim jarayonida innovatsion tushunchalar, tizim ichidagi tasavvurlar talabalarning butun bir fanlarni bilishini ta'minlaydi, talabalarda ijtimoiy tashabbuskorlikni loyiha texnologiyasi orqali rivojlantirish haqida tushunchalar beradi.

Kalit so'zlar: Loyiha, loyihalash usuli, ijtimoiy tashabbuskorlik, texnologiya, loyiha texnologiyasi.

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL FEATURES OF IMPROVING THE METHODOLOGY OF DEVELOPING SOCIAL INITIATIVE IN FUTURE TEACHERS

Annotation

This article discusses the concept of modern education, the concept of types of education, the integration of education with types of upbringing, the project, design, design methods and tools, project technology and its application in the educational process, social initiative and its pedagogical psychological aspects, how teachers should use project education in lessons, complex thinking and its impact on the educational process, analytical thinking and its impact on the student, critical thinking skills, increased motivation, development of creativity, teaching students through project education, arousing students' interest in education, striving to find unusual and new solutions to the tasks given, innovative concepts in the educational process, ideas within the system ensure that students know a whole range of subjects, and provides ideas about developing social initiative in students through project technology.

Key words: Project, design method, social initiative, technology, project technology.

ПЕДАГОГИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕТОДИКИ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ИНИЦИАТИВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Аннотация

В статье рассматриваются понятие современного образования, понятие типов образования, интеграция образования с типами воспитания, проект, дизайн, методы и средства проектирования, проектная технология и ее применение в образовательном процессе, социальная инициатива и ее педагогико-психологические аспекты, как учителям использовать проектное образование на уроках, комплексное мышление и его влияние на образовательный процесс, аналитическое мышление и его влияние на ученика, навыки критического мышления, повышение мотивации, развитие креативности, обучение учащихся через проектное образование, пробуждение интереса учащихся к образованию, стремление находить необычные и новые решения поставленных задач, инновационные концепции в образовательном процессе, идеи внутри системы, обеспечивающие усвоение учащимися целого ряда предметов, а также приводятся идеи по развитию социальной инициативы учащихся через проектную технологию.

Ключевые слова: Проект, метод проектирования, социальная инициатива, технология, проектная технология.

Kirish. Jahon miqyosidagi rivojlangan davlatlarda bo'lajak o'qituvchining shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga yo'naltirilganligi so'nggi yillarda, pedagogika oliy o'quv yurtlarida mutaxassislarni tayyorlash tuzilmasi mazmuni va texnologiyalarida sezilarli o'zgarishlarga olib keldi. Fan va texnologiyalar, pedagog ta'limini insonparvarlashtirish, tabaqalashtirish va demokratlashtirish ta'lim tizimni yanada moslashuvchan, rang-barang va ochiq qilmoqda. Natijada, talabalarning shaxsiy va kasbiy ehtiyojlari va intilishlariga to'liq javob beradigan ta'lim yo'nalishlarini tanlashlari uchun ob'ektiv shartlar paydo bo'ldi. Xalqaro miqyosda bo'lajak mutaxassislarni innovatsion tayyorlash, zamonaviy ta'limni amalga oshirish bo'yicha dunyoning yetakchi oliy ta'lim muassasalari va ilmiy markazlari tomonidan olib borilayotgan tadqiqotlarda bo'lajak pedagoglarning kasbiy mahorati

mezonlari, innovatsion ta'lim muhitini yaratish muammolari xalqaro ta'lim standartlari talablarining joriy qilinishiga alohida ahamiyat qaratilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Rrezydentining 2018-yil 14-avgustdagi RQ-3907-son "Yoshlarni ma'naviy-axloqiy va jismoniy barkamol yetib tarbiyalash, ularga ta'lim-tarbiya berish tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarorida asosan bir qancha ta'lim sohasidagi ishlar belgilab berildi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Hozirgi zamon ta'lim pedagogikasida o'quvchilarga doimiy yangilanib turadigan axborotlarni mustaqil o'zlashtirish imkoniyatini beradigan, ilmiy-texnika yangiliklaridan orqada qolmaslikni ta'minlaydigan tafakkur sifatlarini o'rganish muhim masaladir. Tarbiya pedagogikasining asosiy vazifasi —

maktabdagi tarbiyaviy ishlar jarayonida shaxsning shakllanishi masalasini ishlab chiqish. Unda shaxsning axloqiy sifatlarining shakllanishiga alohida ahamiyat beriladi. Pedagogik psixologiya tadqiqotlari o'quv materialini mazmunini tanlash, o'quv dasturlari, darsliklar tuzish, ta'limning har xil bosqichlarida o'qitish metodlari tizimini tashkil qilishda muhim ahamiyatga ega.

Ta'lim-tarbiyaning shaxsni kamol toptirish ishiga bog'liqligi milliy g'oyani shakllantiruvchi, takomillashtiruvchi va uni ommaga yetkazuvchi kuchlarga bog'liqdir. Pedagogika fani ham jahon fani taraqqiyoti hamda uning takomillashib borish jarayonini, fanga kirib kelishi kutilgan yangiliklarni yanada aks ettiradi, albatta. Bu asosiy vazifa sifatida ilk bor qonuniy asoslarga ega bo'lmoqda va pedagogikafani oldiga muhim nazariy vazifalarni hal qilish qo'yilmoqda:

pedagogikaning muhim vazifalaridan biri ta'lim jarayonini yanada takomillashtirish, faollashtirishning psixologik asoslarini ishlab chiqish;

ta'lim - tarbiya jarayonida turli yoshdagi bolalarning aql-idrokiga, irodasiga, uni shaxs sifatida shakllantirishga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish;

o'quvchilar shaxsni tarkib topishi jarayonini, bu jarayonning umumiy qonuniyatlarini va individual farqlarni, turli tarbiyaviy tadbirlarning o'quvchilarga ko'rsatadigan ta'sirini o'rganish;

ta'lim va tarbiya jarayoni bir-biriga bog'liqdir, bu jarayonda aqliy qobiliyatlarni, axloqiy sifatlarini, shaxsni hissiy va irodaviy sifatlarini shakllantirishning maksimal rivojlanishi shart-sharoitlarini aniqlash;

mustaqil bilim olish, materialni chuqur yoki yetkazishning psixologik masalalarini ishlab chiqish;

bilish faoliyatini o'zaro tashkil qila bilish shart-sharoitlarini aniqlash;

o'z-o'zini tarbiyalashning psixologik asoslarni aniqlash;

o'qituvchi shaxsni va o'qituvchi shaxsi xususiyatlarini, milliy o'qituvchining sifatlarini aniqlash;

pedagogik bilimlar, ko'nikma va malaka, qobiliyatlarning tarkib topishi hamda taraqqiyotining psixologik jarayonlarini aniqlash;

o'z-o'zini tarbiyalash, milliy g'urur va vatanparvarlik jarayoni uning psixologik muammolarini nazariy jihatdan asoslab berishdan iboratdir;

shuningdek jahon tajribalari bilan birga, milliy xususiyatlarimiz, undagi eng ilg'or tomonlar, muhimi, pedagogik tarbiyalanuvchilar, o'quvchilar, talabalar bilan imkon boricha ko'proq muloqotda bo'lish, o'quvchi shaxsining barcha xususiyatlarini hisobga olib, bilim va tarbiya berish, ya'ni yagona pedagogik jarayonni ta'minlash, masalalari ham nazarda tutiladi;

pedagogikaning eng asosiy vazifalaridan biri o'zlashtirishning sifat darajasini aniqlash usullarini ishlab chiqishdan iborat.

Pedagogik psixologiyaning amaliy vazifasi esa yoshlarni o'zlashtirishning psixologik shart-sharoitlari, tarbiyaning psixologik masalalari, bolaga ta'lim-tarbiya berishda ularni yoshlik va individual xususiyatlarini hisobga olish, yoshlarda bilim, ko'nikma va malakalarini shakllanishi, mustaqil fikrlashga o'rgatish, ilmiy tushunchalar hosil qilish, o'z ustida ishlash, o'z-o'zini tarbiyalash, yosh o'qituvchilarni psixologik faoliyatga mehr-muhabbatini shakllantirish psixologiya fanining yutuqlarini, psixologik bilimlarni keng jamoatchilik e'tiboriga havola qilinishi, ota onalar, tarbiyachi va o'qituvchilarni bulardan bahramand qilishdan iboratdir.[2] Amaliy vazifalar radio va tele ko'rsatuvlarda, jurnallarda,

ma'ruza va maxsus ko'rsatuvlar orqali chiqish, mahalla, maktab va ota - onalar bilan suhbatlashish orqali amalga oshiriladi.

Hozirgi davrdagi zamonaviy pedagogik psixologiyaga to'xtalib o'tadigan bo'lsak, uning zamirida shaxsni rivojlantiruvchi ta'lim yordamida shaxsga ta'lim berish va uni tarbiyalash yotadi, shu bois pedagogik psixologiya bir necha turlarga ajratiladi:

Ta'lim psixologiyasi

Tarbiya psixologiyasi

O'qituvchi psixologiyasi

Ta'lim psixologiyasi – ta'lim jarayonida tafakkur, xayol, nutq, xotira va irodaning ahamiyati shu bilan bir qatorda o'quvchining individual sifatleri ya'ni temperamenti, qiziqishlari va xarakteri, shuningdek ta'lim jarayonini boshqarishning psixologik tamoyillarini o'rganuvchi pedagogik psixologiyaning bir turi hisoblanadi.

Tarbiya psixologiyasi – maktabdagi tarbiyaviy ishlar jarayonida o'quvchini rivojlantirish metodlarini yaratish, o'quvchining axloqiy jihatlari shakllanishiga katta e'tibor qaratish pedagogik psixologiyaning ushbu turining asosiy funksiyasidir.

O'qituvchi psixologiyasi bu – pedagogik psixologiyaning o'quvchilarning o'rganish jarayonida vujudga keladigan turli xil muammo va masalalarini aniqlash, ularni tahlil qilish va yechim topish bilan shug'ullanuvchi bo'limi bo'lib, bu bo'limning muhimligi shundaki, bunda o'qituvchi o'quvchilarni ta'lim jarayonida yuzaga keladigan muammolarni o'quvchining o'zi o'z ustida ishlashi, xatolarini analiz qilishi orqali bartaraf etishiga yordam beradi.

Natija va muhokama. Bu bizga loyiha yondashuvini uzluksiz ta'lim sharoitida ham, kasbiy faoliyatda ham bo'lajak o'qituvchining kasbiy malakasini rivojlantirishning samarali vositasi sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi. Loyiha yondashuvi loyihalarni ishlab chiqish va amalga oshirish, professional faoliyatni loyiha faoliyati sifatida tashkil etish jarayoniga shaxsni (jamoat, ijtimoiy institutlar va boshqalar) kiritish imkoniyatini beradi. [86]. Tahlil shuni ko'rsatdiki, hozirgi vaqtda ular o'rtasida qarama-qarshiliklar mavjudligini aytish mumkin

bo'lajak o'qituvchining kasbiy malakasini oshirish bo'yicha jamiyatning ijtimoiy buyurtmasi, ularning oldiga vaqt qo'yadigan yangi vazifalar, kasbiy faoliyat sharoitida ularning kasbiy kompetentsiyasini rivojlantirishning yetarli darajada o'rganilmagan imkoniyatlari va xususiyatlari;

loyiha yondashuvining ahamiyati va oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim amaliyotida va bo'lajak o'qituvchining kasbiy faoliyatida uning rivojlanish salohiyatidan cheklangan foydalanish.

Aniqlangan qarama-qarshiliklar tadqiqot muammosini shakllantirishga imkon berdi, bu loyiha yondashuvini bo'lajak o'qituvchining kasbiy malakasini rivojlantirishning muhim vositasi sifatida asoslash zarurati[3].

Xulosa. Xulosa o'rinda shuni aytishimiz mumkinki bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy tashabbuskorlikni rivojlantirishda ijtimoiy pedagogik omil hamda mexanizmlarning aloqadorlik va tizimlilik funksiyalari hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi, taqdim etilayotgan har bir loyihaviy topshiriq pedagog tomonidan chuqur tahlil qilinishi va topshiriqning bo'lajak o'qituvchida hosil qiladigan ko'nikma va malakalari haqida bir qancha farazlarga ega bo'lishi loyihaviy o'qitish shaklining majburiy tarkibiy qismidir. Bo'lajak pedagoglarda ijtimoiy tashabbuskorlikni oshirish uchun har tomonlama, ham pedagogik, ham psixologik, ham falsafiy tomondan qaralishi kerak.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 14-avgustdagi "Yoshlarni ma'naviy-axloqiy va jismoniy barkamol yetib tarbiyalash, ularga ta'lim-tarbiya berish tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3907-son Qarori. www.Lex.uz.

-
2. Gutek, Gerald L. (2009). New Perspectives on Philosophy and Education. Pearson Education, Inc. p. 346. ISBN 978-0-205-59433-7
 3. Конышева, Н.М. Проектная деятельность младших школьников на уроках технологии: Книга для учителя начальных классов / Конышева
 4. Қуронов М. Олий таълим тизимида баркамол шахсни тарбиялашнинг назарий-педагогик масалалари // Педагогик маҳорат, 2006, №1, 3-5 б.